

Секция: Развитие продуктивных сил и региональная экономика

Гоблик Володимир Васильович

доктор економічних наук, професор,

перший проректор

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

Щербан Тетяна Дмитрівна

доктор психологічних наук, професор,

ректор

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

Марушка Вікторія Ярославівна

студентка магістратури спеціальності «Психологія»

Мукачівського державного університету

м. Мукачево, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ У ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

Транскордонний регіон охоплює ринковий простір, в якому розгортається торговельна діяльність між суб'єктами господарювання на декількох взаємопов'язаних рівнях. З одного боку, в межах транскордонного регіону відбувається експорт та імпорт товарів, який здійснюється переважно підприємницькими структурами з використанням офіційної мережі дистрибуції, наявних об'єктів прикордонної і торговельної інфраструктури, діючої системи транспортних комунікацій та зв'язку тощо. З іншого боку, транскордонна торгівля активно розвивається шляхом здійснення у транскордонних регіонах експорту та імпорту послуг,

які особливо активізувалися в умовах глобалізації і сьогодні складають значну частину торговельних операцій у зовнішньоекономічній діяльності та транскордонному співробітництві розвинених держав світу. Крім того, у транскордонному регіоні концентрується переважна частина товарообмінних операцій у сфері прикордонної торгівлі, в яку задіяні передусім мешканці прикордонних територій і яка, в окремих випадках, сягає більше третини обсягу експорту та імпорту товарів і послуг у межах транскордонного регіону [1, с. 110].

Досліджуючи особливості зовнішньої торгівлі товарами у транскордонному регіоні, першочергового значення слід надавати тим її параметрам, які відображають рівень диверсифікації товарних потоків, а також основні характеристики товарообміну з погляду його збалансованості та впливу на економічний розвиток регіонів різних країн, що входять до складу відповідного транскордонного регіону. У цьому зв'язку, на наш погляд, особливого значення набувають:

- взаємна відповідність і збалансованість загальних обсягів експорту та імпорту товарів у межах транскордонного регіону з урахуванням їхньої динаміки та показника комплементарності;
- рівень внутрігалузевої торгівлі для різних груп товарів, особливо тих, які відображають характер міжнародної спеціалізації регіону та потенціал його інноваційного розвитку;
- відповідність обсягів торгівлі товарами в межах транскордонного регіону рівню економічної гравітації між прикордонними регіонами сусідніх країн, що його формують;
- кількість релевантних груп товарів в експорті та імпорті товарів у межах транскордонного регіону;
- компаративний аналіз кількісних показників торгівлі товарами у транскордонному регіоні на основі їхнього зіставлення з аналогічними показниками інших транскордонних регіонів [2].

Найбільш показовими для виявлення особливостей експортно-імпортних операцій у торгівлі товарами в транскордонних регіонах є ті з них, які сформовані на кордоні України з ЄС і в яких економічний процес протікає найбільш динамічно, поєднуючи в собі різні аспекти торговельної діяльності, включаючи врахування специфіки розвитку зовнішньоторговельного співробітництва між країнами, що є членами ЄС і державами-сусідами.

Особливо яскраво ці особливості виявляються на прикладі тих областей, які входять до складу відразу кількох транскордонних регіонів, а також у процесі порівняння їх між собою. В Україні до таких областей слід, насамперед, віднести Закарпатську, за участю якої сформовано українсько-польський, українсько-словацький, українсько-угорський та українсько-румунський транскордонні регіони [3-5].

При дослідженні особливостей зовнішньоторговельної діяльності Закарпатської області в контексті виявлення характерних рис експорту та імпорту товарів у транскордонних регіонах, до складу яких вона входить, звертає на себе увагу той факт, що на чотири сусідні держави (Польщу, Словаччину, Угорщину та Румунію) припадає 66.2% експорту товарів області (на загальну суму 802083,0 тис. дол. США) і лише 19,3% її імпорту (на загальну суму 218865 тис. дол. США). При цьому сальдо зовнішньої торгівлі товарами з усіма цими країнами є позитивним і сумарно становить 583218 тис. дол. США на тлі загального сальдо у зовнішній торгівлі області товарами в сумі 78,5 тис. дол. США (табл. 1).

Це дає підстави для висновку про експортну спеціалізацію Закарпаття в торгівлі товарами із сусідніми державами регіону з одночасною орієнтацією на імпорт товарів із країн далекого зарубіжжя. Така спеціалізація є позитивною з погляду перспективи нарощування експортного потенціалу області у транскордонних регіонах, до складу яких вона входить (насамперед українсько-угорського та українсько-

словацького, де область є єдиним представником з українського боку). Водночас, це засвідчує недостатній рівень використання експортних можливостей підприємств регіону в просуванні своєї продукції на ринки розвинутих країн, звідки в область надходить переважна частка імпорту. Це, у свою чергу, є причиною негативного сальдо зовнішньої торгівлі області товарами, за підсумком останніх трьох років (2014-2016) рр., що становить 190,4 млн. дол. США [6].

Таблиця 1

Географічна структура торгівлі товарами Закарпатської області з основними зовнішньоторговельними партнерами у 2016 р.

Країни	Обсяги торгівлі				
	Тис. дол. США			%	
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт
Австрія	61558	31688	29870	5.6	5,0
Італія	45896	74020	-28124	4.2	11.7
Нідерланди	32603	11893	20710	3,0	1,9
Німеччина	92926	159180	-66254	8.5	25,2
Польща	62035	47452	14583	5.6	7.5
Росія	13727	34048	-20321	1.2	5,4
Румунія	38106	24263	13843	3.4	3.8
Словаччина	72162	25607	46555	6.6	4.0
Угорщина	630780	121543	509237	57,4	19.2
Чехія	49708	103086	-53378	4.5	16.3
Усього	1099501	632780	466721	100,0	100,0

Джерело: розраховано автором заданими Головного управління статистики у Закарпатській області [6]

Основними країнами-експортерами товарів у Закарпатську область є Німеччина, Росія, Чехія, Італія, Австрія та Угорщина, на частку яких припадає більше половини імпорту товарів на територію області. При цьому в торгівлі товарами з Німеччиною, Росією, Італією та Чехією спостерігається значне негативне сальдо, яке за обсягами співставне із загальною величиною негативного сальдо області в зовнішній торгівлі товарами з усіма закордонними партнерами.

Література

1. Гоблик В. В. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: колективна монографія / Н. А. Мікула, Є. Е. Матвеев, В. В. Гоблик, І. Р. Тимечко та ін.; відп. ред. Н.А. Мікула – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»: у 8 томах, т.8), 2013. – 372 с.
2. Гоблик В. В. Особливості зовнішньої торгівлі товарами і послугами у транскордонних регіонах, сформованих на кордоні між Україною та ЄС [Електронний ресурс] / В. В. Гоблик // Ефективна економіка, 2013. – №4. – Режим доступу до журналу: <http://www.ekonomy.nauka.com.ua>.
3. Гоблик В. В. Шляхи підвищення ефективності економічного співробітництва в межах транскордонних регіонів / В. В. Гоблик // Соціально - економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональний розвиток та транскордонне співробітництво: збірник наукових праць. Випуск №6 (86). - Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2010.- С.76-84.
4. Гоблик В. В. Механізми становлення зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах в умовах європейської інтеграції України / В. В. Гоблик // Глобальні та національні проблеми економіки.- Миколаїв, 2015. – Випуск 6.- С. 530-535.
5. Гоблик В.В. Региональные формы содействия евроинтеграции Украины. Опыт участия Закарпатской области в программах ЕС по приграничному партнерству / В. В. Гоблик // Евразийская интеграция: экономика, право, политика: Международный научно-аналитический журнал . – Санкт-Петербург, 2012. – №13. – С. 170-177.
6. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat.uz.ua>